

SUOMEN TAITEILIJASEURA

STS:N JA FORUM ARTISIN KANNANOTTO EU:N TEKIJÄNOIKEUSDIREKTIIVIIN

Suomen Taiteilijaseura ja Forum Artis vaativat, että EU:n uusi direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla otetaan Suomessa käyttöön taiteilijoiden oikeuksia kunnioittaen.

EU-direktiiveissä asetetut tavoitteet ovat jäsenmaita sitovia. Kuitenkin kukin maa saa itse päättää keinoista ja tavoista, joilla direktiivi paikallisesti implementoidaan eli otetaan käyttöön.

Huhtikuussa 2019 Euroopan parlamentissa hyväksytyn direktiivin 2019/790 tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla päätarkoituksena on turvata taiteilijoiden ja laajemmin sisältöä tuottavien tekijöiden tekijänoikeudet erityisesti digitaalisissa ympäristöissä. Direktiivin mukaan taiteilijoiden kuuluu saada kohtuullinen korvaus – ”appropriate and proportionate remuneration” – teostensa käytöstä. Lisäksi direktiivissä katsotaan, että taiteilijoilla on oikeus saada ajantasaista tietoa teostensa käytöstä ja levityksestä.

Jokaisessa EU-maassa käydään parhaillaan maakohtaisia neuvotteluja siitä, miten muun muassa yllä mainitut, taiteilijoiden neuvotteluasemaa parantavat artiklat 18–23 tulee toteuttaa. Suomen Taiteilijaseura ja Forum Artis vaativat, että artiklojen 18–23 tulee koskea myös kuvataidetta ja visuaalisia aloja. Direktiivi tunnistaa taiteen arvon alustataloudessa ja digitalisaation myötä tekijänoikeuskorvaukset ovat yhä olennaisempi osa kuvataiteilijan tulonmuodostusta.

Suomessa tekijöiden ja taiteilijoiden suojaksi asetettujen artiklojen 18–23 osalta neuvotteluja käydään opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla, taiteilijoita edustavan Tekijäfoorumin ja käyttäjiä edustavan Tekijänoikeuden käyttäjien neuvottelukunnan kesken. Ei ole mikään salaisuus, että näkemuserot ovat suuret. Tekijänoikeuden käyttäjien neuvottelukunnan mukaan direktiivin artiklojen 18–23 soveltamisala on rajoitettu

esimerkiksi kilpailuoikeudellisista ja liikesalaisuuksiin liittyvistä syistä johtuen. Taiteilijat ovat toista mieltä.

Suomen Taiteilijaseura ja Forum Artis toivovat, että Tekijäfoorumi onnistuu näissä neuvotteluissa pitämään taiteilijoiden puolta.

Vaatimuksemme ovat:

1. Taiteilijoiden on saatava kohtuullinen korvaus teostensa käytöstä kaikilla alustoilla ja kaikissa muodoissa.

Digitalisaatio, eli sisältöjen levitys internetin ja muiden väylien kautta digitaalisessa muodossa, on suurelta osin hyvä asia. Kuitenkin sen ikävä kääntöpuoli on, että usein levitys tapahtuu ilman tekijän lupaa ja ilman korvausta – tai luvan kanssa, mutta epäreilun pienillä korvauksilla. Tämä johtuu siitä, että digitaalisissa ympäristöissä sisältöjen luvaton käyttö on perinteisesti helppoa, eikä siihen ole vielä kunnolla puututtu. Toinen epäkohta on, että silloin kun taiteilija sopii teostensa digitaalisesta jakelusta välittäjätahon tai palveluntarjoaja kanssa, tuloksena on usein taiteilijan kannalta huono sopimus. Yksittäisen taiteilijan neuvotteluasema on äärimmäisen heikko, kun vastassa ovat maan tai maailman suurimmat yritykset.

2. Kollektiivinen sopiminen pitää sallia, kun taiteellisten sisältöjen oikeuksista ja tekijänoikeuskorvauksista sovitaan.

Jotta tekijöiden neuvotteluasema suhteessa teosten levityksestä vastaaviin yrityksiin olisi oikeudenmukainen, pitää tekijöillä olla oikeus antaa jollekin järjestölle oikeus edustaa heitä kollektiivisesti. Direktiivissä tunnustetaan taiteilijoiden heikompi neuvotteluasema. Kollektiivisopimuksin voidaan varmistaa direktiivin velvoittaman asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen taso, mikä edistää reilua kilpailua. Tekijänoikeuslakiin perustuva sopimuslisenssi on hyvä esimerkki toimivasta kollektiivisesta sopimisesta.

3. Tekijänoikeuksia hyödyntävien tahojen tulee antaa taiteilijoille merkityksellistä ja ajantasaista tietoa heidän teostensa hyödyntämisestä.

Puutteelliset nykykäytännöt johtavat siihen, etteivät taiteilijat saa tietoa siitä, miten luovutettuja oikeuksia on käytetty. Tämä tekee luovutus sopimusten ehtojen kohtuullisuuden arvioimisen käytännössä mahdottomaksi.

4. Taiteilijalla tulee olla oikeus peruuttaa oikeuksiensa luovutus, mikäli teoksia ei hyödynnetä mahdollisimman tehokkaasti.

Digitaalisessa maailmassa tekijänoikeuksia ”varastoidaan” kokonaisluovutus sopimuksilla ilman todellista aikomusta hyödyntää niitä. Tällöin tekijänoikeudet ovat pois markkinoilta, eikä taiteilija voi niitä itse hyödyntää. Mikäli taiteilija on siirtänyt teoksensa oikeudet yksinoikeudella, mutta teosta ei hyödynnetä, taiteilijalla tulee olla oikeus peruuttaa oikeuksien luovutus.

Monet eri alojen taiteilijajärjestöt ja tekijänoikeusjärjestöt ympäri Eurooppaa ovat samalla kannalla STS:n ja Forum Artisin kanssa. Esimerkiksi kansainvälinen kuvataiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö International Association of Art (IAA) Europe julkaisi asiaa koskevan kannanoton 23.11.2019: [IAA Europe resolution on the implementation of the EU Copyright Directive 2019 for an appropriate and proportionate remuneration of Visual Artists in Europe.](#)

IAA:n kannanotossa on yllä mainittujen vaatimusten lisäksi vielä viides kohta, jossa todetaan, että taiteilijajärjestöillä on oltava kattava edustus tekijänoikeuskorvauksia keräävien (ja niitä taiteilijoille jakavien) järjestöjen hallituksissa, jotta korvausten keruu tapahtuisi läpinäkyvästi ja oikeudenmukaisesti. Suomessa näin on jo nyt.